

Richtlijnen voor het Plan-MER
Belgisch Programma in het kader van het
Europees Fonds voor maritieme zaken, visserij
en aquacultuur (EFMZVA)

Initiatiefnemer:
Vlaamse Overheid
Beleidsdomein Landbouw en Visserij
Departement Landbouw en Visserij
Afdeling Beleidscoördinatie en Omgeving
Koning Albert II-laan 35, bus 40
1030 Brussel

29 oktober 2021
PLMER-269-RL

1. *Inleiding*

Het Belgisch programma van het Europees Fonds voor maritieme zaken, visserij en aquacultuur (EFMZVA)¹ wordt opgesteld door de Vlaamse en Waalse overheden² die in hun regio verantwoordelijk zijn voor de zeevisserij en de aquacultuur. Het programma geeft voornamelijk financiële steun aan maatregelen ter bevordering van de professionele zeevisserij en aquacultuur en gaat uit van volgende Europese prioriteiten:

- een duurzame visserij en de instandhouding van de biologische rijkdommen van de zee bevorderen
- bijdragen tot de voedselzekerheid in de Unie door concurrerende en duurzame aquacultuur en markten
- een duurzame blauwe economie doen groeien en welvarende kustgemeenschappen creëren
- de internationale oceaangovernance versterken en zorgen voor veilige, beveiligde, schone en duurzaam beheerde zeeën en oceanen.

Gelijktijdig met de opmaak van het Belgisch programma van het EFMZVA zal een plan-MER opgesteld worden conform het generieke spoor uit het DABM³. De kennisgeving (KG) voor het plan-MER is volledig verklaard op 22 juli 2021. De terinzagelegging van de KG liep in alle Vlaamse steden en gemeenten van 16 augustus 2021 tot en met 14 september 2021. Deze terinzagelegging werd o.a. aangekondigd op de website van het Team Mer, in de krant 'De Standaard' (16 augustus 2021) en via aanplakking op officiële aanplakplaatsen van de betrokken steden en gemeenten. Tegelijkertijd vroeg het Team Mer adviezen bij de administraties en openbare besturen.

Het Team Mer stelt deze bijzondere richtlijnen (verder richtlijnen) op om de methodologie die in het MER gevolgd moet worden, vast te leggen. Zij houden rekening met principieel verplichte onderdelen van een plan-MER op basis van art. 4.2.8 §1 bis van het DABM, de ontvangen inspraakreacties en de ontvangen adviezen (zie overzicht in bijlage) en met het overleg van 30 september 2021 tussen de initiatiefnemer, het studie bureau en het Team Mer. Deze richtlijnen hebben betrekking op de reikwijdte, het detailleringsniveau en de inhoudelijke aanpak van het plan-MER.

Het plan-MER moet opgesteld worden zoals door de initiatiefnemer voorgesteld in de KG, aangevuld/aangepast met de specifieke vereisten die in deze richtlijnen geformuleerd worden. Waar de KG en de richtlijnen van elkaar zouden afwijken, moet voorrang gegeven worden aan de richtlijnen.

¹ Pas na de publicatie van de kennisgeving werd de titel van het nieuwe fonds bekend namelijk Europees Fonds voor maritieme zaken, visserij en aquacultuur (EFMZVA). In de kennisgeving wordt daarom nog verwezen het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV).

² Het Belgisch Programma (BP) wordt opgesteld door de Vlaamse overheid die verantwoordelijk is voor de zeevisserij en de aquacultuur in Vlaanderen, alsook door de Waalse overheid die verantwoordelijk is voor de visserij en de aquacultuur in Wallonië. Voorliggend plan-MER heeft enkel betrekking op het onderdeel van het BP waar de Vlaamse overheid verantwoordelijk voor is.

³ Decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, B.S. 3 juni 1995, zoals herhaaldelijk gewijzigd.

2. Voorgenomen plan, alternatieven en algemene en methodologische aspecten

Algemeen

Bij het opstellen van de KG was het Belgisch programma van het EFMZVA grotendeels op hoofdlijnen gekend en daarom wordt het programma in de KG beschreven aan de hand van de prioriteiten, specifieke doelstellingen en mogelijke actietypes. De achterliggende Verordeningen waren op het moment van de KG nog niet gepubliceerd. Het EFMZVA-programma is dus nog in evolutie. Wanneer in een latere fase het plan concreter of meer gedetailleerd wordt, zal ook het MER dat niveau moeten volgen en kan fijnstelling van de methodologie nodig zijn. In dat geval kan het Team MER aanvullende bijzondere richtlijnen opstellen.

Het EFMZVA-programma is een vrij strategisch plan dat bepaalt waaraan subsidies gegeven worden om zo bepaalde doelstellingen te realiseren. Een indicatief financieel plan bepaalt de budgettaire toekenning op het niveau van de opgenomen specifieke doelstellingen. Indien het budget slechts beperkt zou zijn, kan ook verwacht worden dat de positieve milieueffecten beperkt zullen zijn. Het MER kan een insteek geven over de gewenste middelen die best voorzien kunnen worden voor bepaalde maatregelen. Inherent aan een dergelijk plan is dat er vele onzekerheden zijn. Het Team Mer raadt daarom aan duidelijke doelstellingen voorop te stellen en dan na te gaan hoe het EFMZVA-programma hieraan kan bijdragen.

Referentiesituatie

De beschrijving van de referentiesituatie is de huidige situatie. Gezien het voorliggend plan echter betrekking heeft op de planperiode 2021 – 2027 zal het MER een analyse maken van de waarschijnlijke evoluties in deze periode die een invloed kunnen hebben op de interpretatie van de resultaten van de milieubeoordeling. Zoals in de KG reeds aangegeven op pagina 50 en 51 gaat hier over zowel fysische en biologische omgevingsfactoren (waarvan de evolutie binnen het genoemde tijdsbestek naar verwachting klein zal zijn, zodat de bestaande toestand hiervoor een voldoende precieze benadering vormt) maar ook en met name om (voorzienbare) evoluties in beleid en regelgeving (o.a. de Kaderrichtlijn Mariene Strategie, de beheersplannen voor de mariene Natura2000-gebieden en het Marien Ruimtelijk Plan 2020-2026).

De beschrijving van de huidige situatie op het terrein geeft ook een inzicht in de effectiviteit van maatregelen en acties ten opzichte van het vorige EFZMVA-programma 2014-2020. De evaluatie van de maatregelen en acties van het vorige EFZMVA-programma zal een belangrijke indicator zijn bij het inschatten van de effecten van het toekomstige EFZMVA-programma, voornamelijk voor die parameters waar de huidige inspanningen onvoldoende blijken om tot een verbeterde of goede omgevingstoestand te komen.

Methodologie en beoordeling

De KG (p. 54) stelt dat de effectbeschrijving zich eerder zal beperken tot een kwalitatieve aanpak. Elke maatregel vormt het (financierings)kader voor meerdere individuele acties. De milieueffecten zullen vooral gekoppeld zijn aan deze individuele acties, maar deze zullen nog niet gekend en ook niet geografisch gelokaliseerd. Voor de beschrijving van de milieueffecten zal gewerkt worden met

een fiche per maatregel, met een beknopte beschrijving van de potentiële effecten voor de disciplines:

- Mens – ruimtelijke aspecten
- Mens – gezondheid
- Biodiversiteit
- Bodem
- Water
- Geluid en trillingen
- Lucht en klimaat

Aangezien de omvang van de milieu-impact van een bepaalde maatregel afhangt van de concrete invulling van de acties en projecten die ermee gefinancierd zullen worden, kunnen in dit stadium geen scores worden toegekend. De KG stelt daarom dat in dit plan-MER enkel kwalitatief ingeschat kan worden of de potentiële milieueffecten positief, negatief of niet significant (verwaarloosbaar) zullen zijn.

Het Team Mer kan akkoord gaan met bovenvermelde voorgestelde aanpak maar vraagt dat bij de beoordeling maximaal rekening gehouden wordt met de gegevens en ervaring uit de vorige planperiode van het EFZMVA. De beoordeling van de milieueffecten gebeurt t.o.v. huidige situatie. In de huidige situatie was het vorige EFZMVA-programma actief. Bij het beoordelen zal hiermee rekening gehouden worden en dus niet vergeleken worden een situatie zonder een EFZMVA-programma. Tenslotte is het ook belangrijk om naast effecten van de individuele maatregelen te kijken naar het effect van het geheel van maatregelen, inclusief eventuele interacties tussen deze maatregelen. Dit kan gebeuren in het hoofdstuk 'Integratie en eindsynthese'.

Het MER zal daarnaast ook een toetsing aan het milieubeleid bevatten. De KG stelt hierover op pagina 58: *“Het zal daarbij gaan om een beoordeling van de mate waarin de voorgestelde maatregelen uit het Belgisch Programma passen binnen het algemeen Vlaams beleid inzake milieu en het federale beleid waaronder de KRMS en het MRP 2020-2026. Meer bepaald wordt per maatregel nagegaan of ze niet in tegenspraak is met dit beleid en welke haar bijdrage kan zijn aan het behalen van de vooropgestelde milieu- of ruimtelijke doelstelling.”*

Het Team Mer gaat akkoord met de voorgestelde aanpak. Bij het bepalen van de bijdrage van het plan aan de vooropgestelde doelstellingen moet minstens duidelijk zijn of het om een wezenlijke bijdrage gaat of bijvoorbeeld enkel om 'een druppel op een hete plaat'.

Specifieke aandachtspunten

Bij de beschrijving van de plan-m.e.r.-procedure zal verduidelijkt worden dat het plan-MER goedgekeurd wordt na het openbaar onderzoek i.p.v. ervoor (p. 16 van de KG). Verder zal ook verwezen worden naar het DABM⁴ i.p.v. het plan-m.e.r.-decreet uit 2007 (o.a. p. 57 van de KG).

Gelijktijdig met dit MER wordt er een Passende beoordeling opgesteld waarin de effecten op de mariene beschermde gebieden en soorten onderzocht worden. Deze Passende beoordeling valt onder de federale wetgeving en wordt opgemaakt in een apart rapport. Deze federale Passende Beoordeling zal als bijlage toegevoegd worden aan het MER. Omtrent de federale Passende Beoordeling stelt het advies van BMM o.a. *“Een ontwerp van passende beoordeling moet opgesteld*

⁴ Decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, B.S. 3 juni 1995, zoals herhaaldelijk gewijzigd.

worden door de indiener van het plan of project en overgemaakt worden aan de BMM. De BMM zal, op basis van het ontwerp, een passende beoordeling maken en die voorleggen aan de minister. We willen er verder nog op wijzen dat de instandhoudingsdoelstellingen in revisie zijn, en dat deze moeten gebruikt worden die geldig zijn op het moment van indienen van het ontwerp van passende beoordeling.”

Natuurpunt vraagt dat het MER gebruikt maakt van de meest recente wetenschappelijke kennis. Het Team Mer beaamt dit uiteraard. Natuurpunt haalt specifiek volgende bronnen aan:

- meest recente Kaderrichtlijn Mariene Strategie (FOD Marien Milieu)
- wetenschappelijke kennis uit Benthis-nationaal (ILVO)
- GEOVIS (www.geofish.be)

Verder vraagt Natuurpunt o.a. aandacht voor bijvangst van beschermde en bedreigde soorten en een betere onderbouwing van het hoofdstuk ‘Zeebodem’. Deze informatie wordt bezorgd aan de MER-deskundige die de informatie op inhoudelijke juistheid en relevantie zal beoordelen en afhankelijk hiervan zal beslissen om deze informatie al dan niet te gebruiken in het MER.

Tenslotte vraagt Natuurpunt: *”In het plan-MER zou reeds rekening gehouden moeten worden met alternatieven, zoals bijvoorbeeld plaatsafhankelijk of tijdsafhankelijk vissen. Deze alternatieven kunnen een positieve bijdrage leveren aan de biodiversiteit. Tegelijk veroorzaken deze alternatieven andere milieueffecten, waardoor de opname ervan in het plan-MER noodzakelijk is.”* De initiatiefnemer wenst hier op volgende wijze mee om te gaan: *“Op basis van informatie van ILVO kan dit principe beschouwd worden als een methode waarbij een selectievere visserij met minder (ongewenste) bijvangst nagestreefd wordt door een theoretisch model dat de aan- of afwezigheid van bepaalde vissoorten voorspelt op verschillende locaties en tijdstippen, en de visserij haar activiteiten op deze voorspelling afstemt. In zekere zin kan dit aanzien worden als een verdieping en verdere toepassing van huidige onderzoeksprojecten die reeds in Vlaanderen plaatsvinden. De suggestie van Natuurpunt kunnen we ongetwijfeld ondersteunen gezien het een boeiende, doch voorlopig erg theoretische, onderzoekspiste is. Deze optie gaat echter tot op groot detailniveau en is maar één van de vele mogelijkheden om een selectievere visserij na te streven. Dit terwijl ons Programma eerder resultaatgericht is en tegelijkertijd flexibiliteit wenst te bieden om doorheen een periode van 7 jaar verschillende alternatieven te bestuderen. Het Programma biedt met andere woorden de nodige ruimte om een project rond “plaatsafhankelijk en tijdsafhankelijk vissen” uit te voeren, zolang het bijdraagt aan de Programmadoelstellingen.”* Het Team Mer kan akkoord gaan met deze aanpak, zeker gezien het strategische niveau van het plan.

De stad Brugge (dienst werk en ondernemen) heeft enkele suggesties voor het plan (waaronder meer overleg met visserijsector en de beperking van subsidies bij schepen die groter zijn dan 24 meter en voor nieuwbouw schepen wordt betreurd). Ook de inspraakreactie van de Rederscentrale heeft een aantal vergelijkbare opmerkingen op het plan. Het Team Mer is van mening dat dit eerder inhoudelijke suggesties zijn voor het plan en dat dit minder relevant is voor de milieueffectbeoordeling.

Verder heeft de stad Brugge opmerkingen bij de beschrijving van de referentiesituatie (met o.a. het belang van de Zeebrugse visserij). De Rederscentrale stelt o.a. dat de visserijsector vaak negatief in beeld gebracht wordt en onderbouwt dit met een aantal voorbeelden. Verder bevat de reactie een aantal specifieke opmerkingen op de reeds gemaakte SWOT-analyse. Deze informatie wordt bezorgd aan de MER-coördinator die de informatie op inhoudelijke juistheid en relevantie zal

beoordelen en afhankelijk hiervan zal beslissen om deze informatie al dan niet te gebruiken in het MER. Beide reacties worden ook bezorgd aan de initiatiefnemer van het plan zodat deze op de hoogte is van de gemaakte suggesties en opmerkingen.

(gewest)grensoverschrijdende effecten

In de KG is gemotiveerd dat er geen aanzienlijke (gewest)grensoverschrijdende effecten te verwachten zijn en dat een grensoverschrijdende plan-m.e.r.-procedure bijgevolg niet nodig wordt geacht. Gezien het EFMZVA echter een Belgisch programma is, werden de andere gewesten (federaal, Brussel en Wallonië) wel om advies gevraagd.

3. Juridische en beleidsmatige context

De KG bevat het juridische en beleidsmatige kader dat voor dit MER van belang is in de vorm van een duidelijke overzichtsmatrix. Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen relevantie op plan- en projectniveau. Het MER zal zorgvuldig nagaan waar de relevantie van deze randvoorwaarden zich situeert. Het is van belang om ook tijdens het opstellen van het MER de stand van zaken hiervan op te volgen.

4. Overige bepalingen

Het plan-MER zal opgave doen van de leemten in de kennis die tijdens het uitvoeren van het milieueffectenonderzoek werden vastgesteld. Het MER zal aangeven hoe met deze leemten is omgegaan en hoe zij kunnen doorwerken in de verdere besluitvorming.

In het MER zal aangegeven worden of er eventueel opvolgingsmaatregelen (monitoring) voor te stellen zijn die vanuit de leemten in de kennis noodzakelijk worden geacht of die nodig zijn in functie van de aanpak en inhoud voor de vervolgpprocedure en besluitvorming.

Gezien het strategische niveau van het plan, kan het nuttig zijn extra aandacht te besteden aan monitoring. Per discipline kunnen bijvoorbeeld evaluatiecriteria afgebakend worden in functie van een verdere monitoring van de effecten van het plan. Op deze wijze kan het plan gedurende de hele planperiode opgevolgd worden en eventueel tussentijds bijgestuurd worden.

In het MER wordt een discipline-overschrijdende samenvatting opgenomen over de verwachte gevolgen voor het milieu en hoe en in welke mate de voorgestelde maatregelen deze kunnen voorkomen of milderen. De milderende maatregelen die voorgesteld zijn vanuit verschillende disciplines/thema's zullen discipline-overschrijdend t.o.v. elkaar afgewogen worden. Bij de milderende maatregelen dient aangegeven te worden waar deze zullen/kunnen doorwerken.

De niet-technische samenvatting zal een afzonderlijk leesbaar deel van het rapport vormen dat de essentie van de overige delen beknopt en correct weergeeft. De tekst moet zodanig geschreven zijn dat hij begrijpelijk is voor een gemiddelde lezer.

5. Goedkeuring van de opstellers van het plan-MER

Zoals voorgesteld in de KG zal Stefan Helsen als MER-coördinator optreden en worden volgende disciplines in het plan-MER opgesteld door erkende MER-deskundigen:

- Bodem
- Water
- Biodiversiteit

Volgende disciplines komen eveneens aan bod in het plan-MER en zullen door de coördinator van het MER opgesteld worden (al dan niet ondersteund door andere erkende MER-deskundigen (lijst opgenomen in de KG op pagina 10)):

- Mens – ruimtelijke aspecten
- Mens – gezondheid
- Geluid en trillingen
- Lucht en klimaat

Het Team Mer gaat akkoord met de voorgestelde erkende MER-coördinator en het Team van erkende MER-deskundigen. Wijzigingen aan het team van opstellers in de loop van het m.e.r. moeten gemeld worden aan het Team Mer. De beslissing over deze wijzigingen zal meegedeeld worden aan de initiatiefnemer.

Lina Grooten
Directiehoofd
Afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en –projecten
Directie Gebiedsontwikkeling

Bijlage

Er werden tijdens de terinzagelegging van de KG 2 inspraakreacties ontvangen (Natuurpunt en Rederscentrale).

Lijst met instanties die gereageerd hebben en die verder betrokken worden in de verdere procedure:

- Agentschap Natuur en Bos (geen opmerkingen)
- Sport Vlaanderen (geen opmerkingen)
- BMM
- Agentschap voor Maritieme Dienstverlening en Kust, Afdeling Kust (geen opmerkingen)

Alle Vlaamse steden en gemeenten kregen een adviesvraag. De meerderheid van de steden en gemeenten heeft geen opmerkingen, geeft een gunstig advies of heeft niet gereageerd. De stad Brugge gaf een inhoudelijk advies.

Lijst met instanties die niet gereageerd hebben of lieten weten geen advies te geven:

- Agentschap Onroerend Erfgoed (geen advies)
- Provincie Antwerpen (geen advies)
- Agentschap Ondernemen en Innoveren, Entiteit Ruimtelijke Economie
- De Vlaamse Waterweg
- Departement Landbouw en Visserij, Afdeling Duurzame Landbouwwontwikkeling
- Departement MOW
- Departement Omgeving (Planning en Projecten (milieu en ruimte))
- Gemeentelijk Havenbedrijf Antwerpen
- Haven Oostende
- Havenbedrijf Gent
- Port Authority Zeebrugge
- Provincie Limburg
- Provincie Oost-Vlaanderen
- Provincie Vlaams-Brabant
- Provincie West-Vlaanderen
- Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid Afdeling Toezicht Volksgezondheid
- VMM Afdeling Ecologisch Toezicht - Milieureglementering
- VMM Afdeling Operationeel Waterbeheer
- Leefmilieu Brussel - BIM / Bruxelles Environnement – IBGE, Afd. Vergunningen en partnerschappen
- Service public de Wallonie agriculture, ressources naturelles et environnement, Direction de la politique environnementale